

BIOETIKA VA PEDAGOGIKA FANLARINING ILMIY-TADQIQOT METODLARI

Xudoykulova Sh.N

Samarqand Zarmed Universiteti

Ilmiy tushuncha keng ma'noda ma'lum bir maqsadga erishish yo'lini ifodalab, tor ma'noda esa tabiat va ijtimoiy hayot hodisalari hamda qonuniyatlarini anglash uchun muayyan vazifalarni hal etish usulini bildiradi. Pedagogikada maxsus metodlar mavjud bo'lib, ular ta'lim-tarbiya jarayonidagi muhim faktlar, pedagogik vaziyatlar, mexanizmlar va xususiyatlarni o'rganishga imkon beradi. Shu bilan birga, bu metodlar bilim oluvchi yoshlar va talabalarni o'qishga ruhlantirib, ularning bilimni o'lchash va yakuniy xulosalarni chiqarish uchun xizmat qiladi.

Bu pedagogik metodlar ta'lim jarayonida nafaqat bilim berishga, balki o'quvchilarning mustaqil fikrlash va tadqiqot qobiliyatlarini rivojlantirishga ham yordam beradi.

Pedagogik tadqiqot bosqichlari quyidagilardan iborat:

1. ****Ma'lumotlarni yig'ish**** - Tadqiqot uchun zarur ma'lumot va dalillarni to'plash bosqichi.
2. ****Xulosalarni jamlash**** - Olingan ma'lumotlar asosida dastlabki xulosalarni shakllantirish.
3. ****Tadqiqot bo'yicha miqdoriy tahlil**** - O'rtacha qiymatlar, korrelyatsiya koeffitsiyentlari kabi statistik ko'rsatkichlarni aniqlash va grafiklarni tuzish orqali ma'lumotlarni miqdoriy tahlil qilish.
4. ****Ma'lumotlarni sinchiklab yig'ish**** - Xulosalarning ishonchliligini ta'minlash maqsadida turli metodlardan foydalanish.
5. ****Ishchi farazni ilgari surish**** - Tadqiqotda ta'lim-tarbiya jarayoniga oid muayyan farazni taklif qilish.
6. ****Nazariy va amaliy sinov**** - Ishchi farazni nazariy va amaliy jihatdan sinovdan o'tkazish va maxsus metodikalar ishlab chiqish.

Pedagogika fani rivoji ana shu tadqiqot ishlarining g'oyasi, mazmuni va natijalari asosida shakllanadi. Shuningdek, ijtimoiy va ishlab chiqarish jarayonining keskin rivojlanishi pedagogik tadqiqotlarga yangicha yo'nalishlar beradi. Bu, shaxsning har tomonlama kamolotiga yordam beruvchi omillar va pedagogik shart-sharoitlarni aniqlash, jamiyat va shaxs ma'naviyatiga zarar yetkazuvchi omillarni bartaraf etishni taqozo qiladi.

Bu jarayonlar natijasida pedagogik tadqiqotlar yanada takomillashib, shaxs va jamiyatni rivojlantirishga xizmat qiluvchi yangi nazariy va amaliy yondashuvlarni kashf etishga yordam beradi.

Tarbiya jarayonlarining mohiyatini anglash va ularni ilmiy o'rganish ehtiyoji bir qator ilmiy izlanishlarni tashkil etishni talab qiladi. Bu jarayonlar tor yoki keng ko'lamda o'rganilib, sodir bo'lish sabablarini aniqlash va zarur chora-tadbirlarni belgilash imkonini beradi. Pedagogik izlanishlarning muvaffaqiyatli amalga oshishi obyektiv va subyektiv omillarga bog'liq bo'lib, bu tadqiqotlar izchillik, uzluksizlik, tizimlilik hamda aniq maqsad sari yo'naltirilgan bo'lishi zarur.

Pedagogika fani o'z mazmunini boyitish va yangilash jarayonida mavjud pedagogik hodisa va nazariyalarni o'rganib, ularni ilmiy maqsad va vazifalariga mos keladigan uslublar orqali tahlil qiladi. Pedagogik ilmiy tadqiqot uslublari yosh avlodni tarbiyalash, bilim berish va o'qitish jarayonlaridagi ichki aloqalarni, shuningdek, bilish yo'llari va usullarini o'rganishga xizmat qiladi. Bu metodlar asosan ikki asosiy usul yordamida amalga oshiriladi:

1. ****Nazariy usullar**** - Bu usullar yordamida pedagogik nazariyalar, qonuniyatlar va tushunchalar ilmiy jihatdan o'rganilib, yangi pedagogik qoidalar va yondashuvlar ishlab chiqiladi.

2. ****Amaliy usullar**** - Bu usullar ta'lim va tarbiya jarayonlaridagi real vaziyatlar va hodisalarni o'rganib, ularning pedagogik jarayonga ta'sirini tahlil qilish imkonini beradi.

Pedagogik ilmiy tadqiqotlarning sifatli va samarali bo'lishi uchun izchil rejalashtirish, tizimli yondashuv, tajribalar o'tkazish va olingan natijalarni tahlil qilish muhim ahamiyatga ega. Bular: kuzatish va tajriba. Kuzatish ilmiy pedagogik metodi bo'lib, pedagogik voqea va hodisalarni ilmiy asoslashga tayanadi.

Tajriba bo'lsa ta'lim-tarbiya jarayoniga aloqador ilmiy faraz yoki amaliy ishlarning tadbiri jarayonlarini aniqlash maqsadida o'tkaziladi. Kuzatishning ikki turi mavjud bo'lib, oddiy kuzatish hayotiy voqea-hodisalarni tahlil qilish bilan cheklanadi. Ilmiy-pedagogik tadqiqot esa pedagogik voqea-hodisalarning ichki qonuniyatlarini, mohiyatini ilmiy asoslab beradi, maxsus kuzatish natijalari qayd etib boriladi. Tajriba ham ikki turga bo'linib, laboratoriya o'tkaziladigan tajriba va tabiiy holatda o'tkaziladigan tajriba. Laboratoriya o'tkaziladigan tajriba maxsus ajratilgan xonalarda, didaktik vositalar yordamida o'tkaziladi. Bu laboratoriya jarayonlaridan asosan, kimyo va fizika fanlarida o'qilgan nazariyani amaliyotda qo'llashda foydalaniladi. Tabiiy holatda o'tkaziladigan tajriba esa shaxs rivojlanishining turli bosqichlarida o'tkaziladi.

Ya'ni psixologik va jismoniy holatlarning bosqichlarida bo'lishi mumkin. Muammo - bu ilmiy-tadqiqot ishidagi yechimi talab qilinadigan nazariy yoki amaliy masala bo'lib, u mavzuning dolzarb Muammo - bu ilmiy-tadqiqot ishidagi yechimi talab qilinadigan nazariy yoki amaliy masala bo'lib, u mavzuning dolzarbligi asosida ifoda qilinadi. Ular ilmiy,

ilmiyuslubiy, ilmiy-metadologik jihatdan tadqiq etiladigan masaladan iborat bo'ladi. Ilmiytadqiqot ishi davomida muammoni to'g'ri qo'yish va unga mos tadqiqot maqsadini aniqlash muhim bosqich hisoblanadi.

Xulosa qilib aytganda, barcha ilmiy izlanishlar va metodlarning qo'llanilishi muayyan masala yoki muammoga yechim topish va aniq xulosalar berish uchun yo'naltirilgan. Muhim jihat esa o'sha muammoni to'g'ri aniqlab, unga samarali yechim taklif eta olishdir. Dars o'tish jarayonida sinf yoki dars holatidagi muammolarni aniqlab, to'g'ri yo'nalish bilan bartaraf etish o'qituvchining asosiy vazifalaridan biridir. Bu, o'z navbatida, o'quvchilarning bilim olishiga sharoit yaratish va ularning o'quv jarayoniga qiziqishini oshirishga yordam beradi. Shunday qilib, pedagogik izlanish va metodlar orqali o'qituvchi ta'lim jarayonidagi muammolarni hal qilib, o'quv jarayonini samarali, izchil va qiziqarli tashkil etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Aslonov Ilhom Nizomovich. (2022) Appearance of Zahiriddin Muhammad Bobur in "Boburnoma" Central Asian journal of theoretical and applied sciences Volume: 03 Issue: 06 | Jun 2022 ISSN: 2660-5317.

2. Sattorov V.N (2023). Umumiy pedagogika fani taraqqiyotining ustuvor yo'nalishlari. ORIENTAL RENAISSANCE: INNOVATIVE, EDUCATIONAL, NATURAL AND SOCIAL SCIENCES,3, 710-719. (2023) 10. Sattorov V.N (2023). Umumiy pedagogika fanini o'qitishda inovatsialar. ORIENTAL RENAISSANCE: INNOVATIVE, EDUCATIONAL, NATURAL AND SOCIAL SCIENCES,3, 734-745 (2023).

3. Sattorov V.N (2022). Methods of shaping the culture of the teacher. Journal of Educational Discoveries and Lifelong Learning. vol 3 no.02. 36-41 (2022). ISSN (online): 2776-0995

4. Sattorov V.N (2023). Indicators of Pedagogical Competence and its Effectiveness. International Journal of Inclusive and Sustainable Education. vol 2 no.02. 86-88. (2023). ISSN(e): 2833-5414

5. Jobborova Gulnoza Kadamovna. PEDAGOGIK ODOB-AXLOQ VA TALABA XULQ – MADANIYATINI SHAKLLANTIRISHNING ASOSIY OMILLARI. Oriental Renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences. 3(1/2), Jan., 2023. 97-105.

6. Вахидова А.М., Балаян Э.В. Распространение эхинококкоза, осложненного пециломикозом среди населения и домашних животных г. Самарқанда// монография «Инновационные процессы в науке, экономике и образовании: теория, методология, практика» Пенза: МЦНС «Наука и просвещение». -2017.-234 с. ISBN 978-5-9909939-7-6

7.Вахидова А.М., Исламова З., Умаров Ж., Кувондиков Р. К изучению патогенеза эхинококкоза, осложненного пециломикоза // XXIV международная научно- практическая интернет- конференция «Тенденции и перспективы развития науки и образования в условиях глобализации» г.Переяслав-Хмельницкий, Украина. 31 мая 2017 г. Выпуск -25. с-347

